

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Caput Secundum. Polycrates, seu filiorum instructor. Dialogus plura
complectens de charitate debita parentibus à filijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

tam iuxta consuetudinem patriæ, posse de domo exire; causa audiendi Misfam, vel se recreandi, etiam si sciat, aliquem vel aliquos ex malitia peccaturos; at si sciret, aliquos ex infirmitate lapsuros, debere se aliquoties abstinere, non autem semper; quia pro semper, adest causa excusans, nempe notabile mulieris incommodum. Idem tamen advertit, nunquam iudicandum esse peccatum ex infirmitate, vel ignorantia, nisi cognoscatur qualitas & conditio personæ, de qua timetur. Hæc ex illo, quid enim nos de prædicta muliere sentiamus, diximus cum Sanc. supra num. 27.

¶ *Vasquez opusc. de scandalo art. 8. dub. 2. num. 20. et n. 28.*

72. Sed adversus hanc tertiam sententiam duo meis Lectoribus propono: Primò, si nos hic sermonem de parato ad peccandum facimus, semper locutio erit de peccato ex malitia: siquidem enim peccans ex passione, vel ignorantia culpabili, si est paratus ac dispositus ad peccandum, convincitur, ex malitia velle peccare: id enim ostendere videtur illud, esse paratum; neque enim, qui ex fragilitate peccat, dicitur esse paratus ad peccandum: quare distinctio hujus tertie sententiæ locum hic non habebit. Secundò, illa distinctio scandali pharisaici, & pusillorum, saltem quantum facit ad nos, non videtur sibi constare; cum enim etiam ille, qui peccat mortaliter ex fragilitate, ita supponatur peccare, ut sufficiens potius de liberatione, & sua culpa in peccatum trahatur, à quo absolute posset se cum divina gratia (quæ semper præsto est)

liberare; secus enim, mortaliter non peccaret; ideo omne mortale peccatum (dicit aliquis) est ex sufficienti malitia, constituyente scandalum, quod vocas pharisaicum, & consequenter sine obligatione illud vitandi, etiam in hac tertia sententia.

Probabiliorem ergo puto secundam; primam tamen non improbabilem; tertia denique propter auctoritatem docentium, ne à probabilitatis finibus excludatur.

CAPVT SECVNDVM.

Polycrates seu Filiorum instructor. Dialogus plura complectens de

Charitate debita parentibus & filijs.

Iam propius, his præmissis de charitate in universum, ad charitatem debitam parentibus accedamus; & quidem ad meum lectorem à labore inter legendum suscepto sublevandum, multa ex his, quæ huic titulo præfixi, Dialogorum more disputare, animus est. Sic nimirum fiet, ut utile miscendo dulcibus, altius & jucundius in animos multiplicis hujus questionis veritas infillatur.

§. I.

Introductio Dialogi.

PAnormi in Vrbe felicissima, plurimus ubi honestarum numerus incolit familiarum, degabat vir omni virtute præditus, uxori pari honestate, modestia, prudentia supra mulieres claræ à juvètute conjunctus, Plutogenes nomine, divitijs affluens, domoq; ampla, ac villa nõ procul ab Vrbe

ab urbe sita, omnibus plena amanitibus instructus. Is duobus gaudebat filijs, totidem filiabus, sed qui moribus quisque suis inter se mirum in modum dissiderent. Primogenitus Hermagoras, patri obediens, domesticus census amans, litteris vacans, genitori per omnia similem se præferbat: minimus omnium Polycrates inobediens parentibus, in eosdem injuriosus, moribus pervicax, armorum tractationi apprimè deditus, rixas undique sequebatur, prodigaque effusione domesticum exhauriebat patrimonium; nec dissimiles fratribus erant duæ germanæ sorores. Harum enim ætate grandior nomine Aloyfia, vultu quidem non indecoro, sed majori, quam species exposceret, arrogantia, Veneris vel Iunonis pulchritudinem antecellere se posse vanè putabat: ad muliercularum pompas nimis propensa, videri sapius, videreque cupiebat; & nihil amabat magis, quàm nuptiarum, familiariumque celebratum cœtibus interesse; contra, Metilda germana minor, pulchra facie, pulchrior moribus, id curæ & cordi habebat, adolescentes fugere, domi se continere, familiæ servire, parentibus in omnibus præsto esse, matrem subinde templa, incognito eoque vulgari vestitu, frequentantem, pari modestia comitari.

2. Et jam filiarum ætas patrem grandævum admonebat, de illis collocandis: Sed ecce difficultatum accervus. Filia minor in virginum monasterium sese abdere divinis rebus vacatura permaximè avebat; id, quod genitores jam jam ad senectutem ver-

gentes, supra quam credi potest, ætate molesteque ferebant. Aloyfia annuagesimo quinto major, adolescenti cui-dam infimæ satis conditionis ex vicinia se nubere velle, claris verbis ac perfricta fronte dicebat, eique favebat miris modis Amita, quæ neptem Aloyfianz sibi moribus non absimilem singulari dilectione complectebatur. Nec minor sollicitudo pro fratribus. Nam primogenitus Hermagoras apud paternam domum commorari quidem non detrectabat, verum, contra patris voluntatem, ab uxore ducenda, ut sese litteris totum, ac præsertim utriusque studio Iuris dederet, abstinere velle, palam profitebatur. Denique Polycrates ætatis annorum viginti, professionem Hispanicam meditabatur, Avæ paterni merita Regi illi propositurus, atque ab eodem stipendium in exercitu deinceps recepturus. Nam propterea à patre arma, & reliqua ad militiam necessaria, peculium nempe castrensè, incredibili animi contentione, ac replicatis precibus exposcebat. Deus immortalis! quantum homo differt ab homine, quantum est inter utriusque cogitationes moresque dissidium!

3. Pater ergo, ut erat vir prudens ac summi iudicij, memor, quid sibi facti opus esset, quidque amplecti, sine animæ piaculo, posset, diu noctuque mente voluebat: Aderat per ea tempora Panormi vir omni scientia præditissimus, ac præsertim casuum conscientia, hoc est, Theologiæ moralis peritiam insignis, Hierotheus, eidem Plutogeni per familiaris, universæque ejus familiæ, supra quam dici potest, carus; que

quo cum saepe colloqui, eundemque saepe domi ac ruri apud se habere Plutogenes consueverat. Quare hunc semel enixe obtestatur, ut Polycratem Hispanicam profectioem urgentem, pro sua in adolescentem auctoritate, compesceret, eaque occasione ejus praeuos mores, quibus praesertim parentes, usque ad insaniam, lacebatur, aliqua ratione corripere. Is mandatum non recusans, Polycratem in secreto cubiculo forte otiantem sic solus aggredditur.

§. II.

A filio quid parentibus debeatur.

Fili (nam te filium, quem in domino ab infantia parturivi, non gratis compellabo) ut quid tanta contra tuos amantissimos parentes pertinacia? Docebo te brevibus, quid filius debeat patri: tria nimirum, amorem, reverentiam, & obedientiam, ut, quid denique a te nunc velim exposcere, manifeste concludam. Hæsit Polycrates præ observantia, quam Hierotheo gerebat. Sed quia erat curiosus, acutoque ingenio, illis opituletur. Si filius ergo negligat, sic respondit. Arridebit mihi ista Theologia Moralis prælectio, pater: Verum oppugnabo, si per te mihi licebit, quæ contra meam hispanicam profectioem disputaveris: & expugnabo fortassis: huc enim tua oratio tendit, ut video: age, quod proposuisti, aggredditor, ego expeditis auribus, ut ex reverenti officio tibi debeo, quæcumque attuleris, excipiam. Tum Hierotheus,

Amor.

2. Amet filius parentes, primò, dilectione interna, itaut, eos nunquam odio habeat, neque illis malum aliquod notabile animæ vel corpori inferendum exoptet: Si secus in re non modica faxit, peccabit mortaliter, tenebiturque a hanc circumstantiam, utpote constituentem peculiarem impietatis speciem, in Confessione, ut recte monent Doctores, patefacere.

a *l. nostrum Opusc. de Conf. l. 2. c. 5. §. 1. & in edit. Panormit. anni 1629. & benignius lib. eod. vers. dicit.*

3. Præterea amet & amore externo, hoc est, obstringitur filius signa benevolentia externa parentibus ostendere.

4. Quapropter qui dure, vel aspere cum ijs notabiliter ageret eosve sperneret, vel ad non vulgarem tristitiam compelleret, lethaliter peccaret, ex vestro, b & Navarro, e

b *Silo. v. filij. q. 22. a Nav. c. 14. n. 11. in summa cui adde Bon. circa 4. de cal. prec. d. 4. q. un. p. 3. n. 3.*

5. Tertio, in spirituali necessitate ut in articulo mortis pater materve exomologesis Sacramentum suscipiant; si prohibeat, ne ij necessarium condant testamentum; si eos abducatur, ne quid rationi consonum pauperibus, vel operibus pijs pro salute animæ relinquunt, in mortale crimen, exsententia ejusdem Navarri, prolaberentur. Si enim pleraque ex his salutis proximi debemus, quid non debemus patri?

G

6, Pari

6. Pari modo huc reduco obligationem filiorum in adimplendis quamprimum, quæ sunt in testamentis à parentibus disposita circa res alienum, vel legata; imo hæc, absque causa, notabili temporis intervallo differre, piaculum esse mortale, merito docet idem Navarrus. *e*

e Nav. ib. nu. 15. cit. Antonis.

7. In eo est difficultas, an, si pater nulla bona relinquat filio, teneatur filius, ex suis proprijs bonis solvere debita: mutuam v. g. pecuniam acceptam à patre, & eam quidem potissimum, quæ expensa fuit pro alimentis ejusdem filij? His hæc vertitur inter Iurisperitos: & tamen nequaquam obligari, quia mutui repetendi obligatio est personalis, constanter affirmo. *f* Cum enim filius nomine suo pecuniam illam nequaquam susceperit, nihil omnino debet: & ratio ulterior, quoad pecuniam susceptam pro filij alimentis, in quo major urget difficultas, est, quia pater tenetur alere filios, atque hi jus habent adversus patrem, exposcendi alimenta: nam propterea mutuam illud à genitore acceptam semper cadet contra genitorem, adversus filios nunquam.

f Dec. in l. cum servum. n. 1. ff. si certum petatur. et ibi Ale. n. 27. alia jura citans.

Quemadmodum enim deficientibus viri bonis, uxor regulariter non tenetur, *g* ex suis detalibus debita viri solvere; debita, inquam, etiam ad ipsammet uxorem, & ad familiam alendam contracta: quia utramque alere marito incumbit, non uxori; ita profecto in casu proposito, si pari ra-

tione bona paterna non supersint.

g Sanc. li. 9. de Matr. d. 4. à n. 29. ubi nu. 30. affertur quidam casus, in quo tenetur uxor.

8. Neque opponas, cum nonnullis, *h* legem, in qua sancitur, si quis rem alienam acceperit, & res illa in utilitatem alterius fuerit conversa, teneri hunc tertium ad solutionem, si is, qui accepit, solvendo non fuerit: Ne opponas, inquam; id enim, esto, veritatem habeat, si quando hic tertius accepit ex causa lucrativa, non vero, si onerosa: at filius alimenta ex causa onerosa, conquisivit, quia ipsi omnino à parente debebantur.

h Jason, l. his solis. ff. de cond. indebit. n. 2. Rom. in singul. 229.

9. Sed quid, si pater alia bona reliquit filio vinculata (v. g. majoratum) quæ jam apud filium extent, debebitne filius ex his, vel horum fructibus solvere patris debita? Respondeo, si debita sint contracta ab eo, qui instituit vinculum, & quidem antequam vinculum instituerit, certum est, filium debere, non autem, si post vinculum jam factum irrevocabile: nec item, si debita sint contracta ab majoratus possessore, qui institutor non fuit. Horum rationes leges apud Sanc. & ac juris consultos ab eodem citatos; nam Bon. *l* afferentem Azor & Filiucium, in aliquo ex dictis discrepantes nequaquam sequor.

i Sanc. in conf. tom. 2. l. 4. c. 1. dub. 31. l. Bon. t. 2. circa 4. dec. præc. d. 6. qu. un. p. 4. n. 10.

10. Quarto denique subveniant in necessitate corporali, quantum vires sufficiunt, parentibus filij. Quare, si pater

pater infirmus est, si in carcerem detrusus, si mente captus, si extrema, vel gravi necessitate pressus, debet filius, quæ opus erunt, porrigere, curare, ut liberetur, eidemque etiam ex proprio in peculio providere.

m Nav. in sum. c. 14. n. 12. & 13.

11. Illud fateor, ex Navarro, non obligari filium alijs carentem bonis, artem sibi statui indecentem exercere, quia patrem alit, quia ejusmodi incommodum merito filium excusabit, ut item assero, o teneri filium, parentis necessitati subvenire, tamen si parens esse sibi subsidio posset exercitatione alicujus artis minus suo statui concedentis: ad id enim esset nimis durum, obligare Patrem, dum filio gaudet, qui alia via sublevare cadentem possit.

n Nav. ib. o colligitur ex S. Tho. 2. 2. q. 101. ar. 2. Ang. conf. 85. nu. 3. & colligitur ex l. sicut. ff. de oper. libert.

Reverentia.

12. Verum revertamur ad id, quod secundo loco proposuimus, a filio deberi parentibus, nempe reverentiam. Primo enim si filius parentem percussit, etiam si percussio sit levis, a imo, secundum aliquos, b etiam si solum attollat manus ad verberandum, piaculum mortale committit.

a Navarr. in summa c. 14. n. 12. b Bona. to. 2. cir. 4. dec. præc. d. 6. q. un. p. 2. n. 4.

13. Secundò, si deliberatè maledicat parentibus, sive superstitibus, sive jam fato sublatis, vel eos contumelijs afficiat.

14. Tertiò, si eosdem parentes ali-

cujus criminis, quamvis crimen verum sit, accensare non dubitet, mortaliter item delinquit: qua ratione tamen, in hoc postremo capite, excipiatur casus læsæ Majestatis divinæ per hæresim, vel humanæ per conspirationem adversus Principem, cum sint delicta minus frequentia, superfedemus nunc dicere, & scribentibus e de hoc argumento libentes relinquamus.

c AX. p. 2. li. 2. c. 2. qu. 13. & deinceps. Nava. l. c. nu. 12. alijsq.

15. Quid si princeps det liberam facultatè occidendi proscriptos a patria, licitene filius patrem occidere poterit?

Respondeo, nonnulli Jurisconsulti d posse contendunt, tum quia filius debet alimenta negare patri proscripso, ergo & poterit occidere; tum quia alicubi adsunt leges, ut qui proscriptos occiderit, certam mercedem consequatur, a cujus consecutione non excluduntur filij.

d Bartol. in l. si adult. §. liberto. ff. de adulter. Gom. in instit. de actionib. §. Rursus num. 22. apud Dicastill. mox citandum. 1.

16. Sed profecto pro hac sententia nec ego, nec Covarruvias, e alijque suffragium dabintus, quia id graviter, atque adeo mortaliter, repugnat cum charitatè & pietate, qua filius debet patrem amplecti: leges vero illæ, quæ filium non excipiebant, merito jam defivere, quia impiæ sunt, ut & impium esset, denegare alimenta patri proscripso, lege Layman, f qui hanc nostram sententiam extendit etiam ad parentes, respectu filij, & ad uxore, respectu mariti &c. Quod si pater sumeret arma cõtra Patriam vel Principem, vel

fit, ut loquimur, captivans viatores, quem alicubi numerari audio inter rebelles primi capitis, utpote admodum Reip. ac Principi nocentem, prohibebo quidem filium, ne patri alimenta ministret, id, n. quid negativum est; at positivè interficere, præcipere non audeo; queratur alia via, qua illud communitatis publicum malum averti possit. Quid, si pater nulla via possit ab armis contra patriam averti? occidatur, inquit, Dicastillus g propter bonum universale Reipub.

n Covar. de Mat. c. 7. §. 7. n. 5. dec. in cap. qua Eccl. n. 4. de const. lege Dianam p. 8. tr. 7. ref. 42. & Iulium Clar. apud Dicastillum mox citandum. f. Layman l. 5. sec. 5. tr. 3. p. 3. c. 2. n. 2. & lege item quem mox dicemus §. 6. g Dicastill. l. 2. de just. tra. 1. d. 10. dis. 1. num. 13.

17. Quarto denique contra reverentiam filialem peccaret filius, si recognoscere, ut notat Azor, h ex contemptu nollet patrem, ob ejus paupertatem: at si non ex contemptu, sed ad vitandum aliquod incommodum, aut erubescitiam, certe, quia non esset injuria directa in patrem, à mortali culpa, (sic puto) esset excusandus.

h Azor. p. 2. l. 2. c. 2. q. 10.

Obedientia.

18. Superest obedientia, quæ parentibus debetur, primò in ijs, quæ spectant ad bonos mores. Quare præcipienti patri, ne filius scortetur, ne ludis prohibitis vacet, ne noxias famili-

aritates foveat, si is minus obediat, mortale peccatum committet, ex sancto Thoma, i speciatim in confessione declarandum: Præcipienti, inquam; nam si solum interposita fuerit, quamvis replicata admonitio, ipsa inobedientia mortalis non erit. Secundò, in ijs parere parentibus obstringitur filius, quæ ad domus gubernationem pertinent; sub culpa gravi in rebus gravibus, præsertim si accedat contemptus, vel pertinax obstinatio; sub veniali, in levibus.

i 3. Th. 2. 2. q. 104. artic. 5. Arag. 2. 2. q. 62. ar. 3. d. 1. ad 2. Angelus v. Filius nu. 29.

19. Ex quo complexionem contra te sic institutam, Polycrates. Si in ijs, quæ ad familiæ gubernationem graviter pertinent, obligatur filius parentibus morem gerere, qua fronte tu patrem, ac genitricem jam sento collabentes deserere, atque in exteris nationes, contra eorundem replicata imperia, te conferre, ingratus audebis?

20. Ad hæc Polycrates, qui erat, ut modo innui, ingenio ac varietate loquendi promptus, præmissa non vulgari officiosorum verborum insinuatione, sic interrogat. Inquiro, pater sapientissime, an peccet filius ætate jam grandior, causis instructus vehementibus, præsertim ad solidam animæ suæ salutem pertinentibus, parentibus vero ac familiæ nullum inferens detrimentum, si à domestica consuetudine, postulata, ut fas est, à patre venia, quamvis minus impetrata, inquam, peccet, si modo discedat? Non peccaturum, respondit Hieronymus;

theus; tunc enim filius, cum tam multa adjuncta congeras, quæ certa supponis, suum majus bonum (multoque magis, si de æterna agatur salute) exiguo patris sensui præponere legitime valet. Teneo igitur te (subfuit adolescens) teque pronuntio meis consilijs assentientem. Tu non ignoras, ego invitus (altum hic suspirium traxit Polycrates) experior mores pervicaces meos: non certe erga alios, in quorum gratiam liberalem me atque urbanum ingenium habere animadverto, sed, nescio, qua sanguinis disjunctione insolenti, adversus parentem meum Plutogenem. Sæpissime enim, data vel levissima occasione, in illum vehementer indignor, imo per meum gravissimum scelus (erubescio, sed ingenue fateor) injurijs illum aggredi, atque obstinate læsere non dubitans; qua turbatione, familiæ, etiam inter domesticos consanguineorū familiariumq; convictus, quoque malo exemplo, pater, imo universi ex vicinia norunt. Remedium tantis meis malis cum naviter exquirerem, dum cum ipso in eadem domo versamur, invenire datum non est. Oppugnanti naturæ semel vel bis, te cum victoria opponis; sæpe, vel semper si id moliaris, occumbes. Quid ergo? heu fuge, non jam crudeles, sed natales terras, fuge litus amatum; an mihi etiam litus amarum? domo exire juvat; reverentiam, quam patri debeo, sic melius præ me feram, nihil convitiando absens, quàm coram semper in contumelias incidendo. Deinde familia nostra (quod Deo optimo acceptum re-

ferre grati debemus) ita patre, matre, germanoque fratre solertissimo ornata constat, ut nihil prorsus detrimenti ex mea absentia passura sit: quamobrem ergo me crimine condemnas? præsertim cum ex hac profectioe, quam plura sperem exorare à Rege ad splendorem familiæ nostræ, ad amplificandas fortunas, ad sororum mearum nobiliora matrimonia conquirenda. hæc & alia similia, ita diserte & cordate congestit adolescens, ut Hierotheus non modo illum ab omni prorsus peccato vindicaverit, sed se futurum intercessorem apud Plutogenem, pro ejusmodi discessu, receperit. Tum consueta verborum urbanitate ultro, citroque habita, è cubiculo discessit ad patrem; qui exoratus tandem per Hierotheum, sub eundem fere mensem, & quidem optimo eventu, ut deinde rescivimus, Polycratem libens, volensque dimisit.

§. III.

An invitæ parentibus Matrimonium intrare filijs liceat?

ET jam instabant Paschales ferrix, atque ad aperienda peccata, sacramque synaxim suscipiendam confluebant in templum frequentes de more fideles; cum Plutogenes Hierotheum convenit, precaturque, ut sacro illorum dierum tempore Aloysiam, filiam à proposito nuptiarum illarum deterreret: Spondit is operam suam, nec multo post puella,

puella, amita, & consuetis pedisequis associata, animæ labes depositura, ad Hierotheum, suam familiæque à confessionibus accessit; qui illam præveniens: tecum, inquit, ante breviter agam, quam peccata patefacere aggrediaris, quid scilicet in assumendo statu tibi liceat, vel congruat, expositurus: vix his auditis, præsentit Aloysia, quæ tenderent ejusmodi verba. Et, o pater, respondit, quam grate antevertis desiderium meum, quo jam idem à te sciscitari non multo antea proposueram: neque enim apud parentes meos ex animo dixi, quæ de illo juvene ad tuas aures forte pervenerunt, sed potius, ut eos oscitantes, ad me digno ac justo matrimonio collocandam, excitarem: me, inquam, annum jam vigesimum sextum agentem, nec à Deo impulsam (sic ipsi placet): ad cælibem vitam conservandam. Cæterum in posterum, ni ipsi mihi consulant, consulat amita mea, nec ego amitæ dissentiam, modo mortalis peccati rea, à quo, tanquam à facie colubri, semper exhorruo ego, & illa, ob hanc causam, nequaquam sumus. Aures admove, respondit Hierotheus, ut sapientium dogmata excipias, filia; excipiat, quandoquidem hic adest, & amita.

2. Certum exploratumque est, si filij invitis parentibus ineam matrimonium cum dignis, & alioqui nullum sequatur incommodum, non peccare lethaliter, imo ne venialiter quidem, si prius modeste à parentibus facultatem petierint, tametsi nequaquam exoraverint. Ratio potissima est, quia in electione status, & maxime matrimonij, filij nemini sub-

duntur; ita S. Thomas, a ita Sanchez, b ita cæteri.

a S. Th. in 4. d. 29. q. unica art. 4.
b Sanc. l. 4. mat. d. 22. n. 4.

3. Hinc regulariter non tenetur filius implere sponsalia, quæ absque ejus consensu pater promisit; sic enim teneretur ad matrimonium. Agit de hac re dilucidè Sanc. c.

c Sanc. ib. d. 23. n. 3.

4. Hinc etiam merito Tridentinum d ipso facto excommunicat impediens matrimonia; quæ excommunicatio licet solum sit contra eos, qui, cum habeant jurisdictionem fori externi in subditos, eos à matrimonijs injustè impediunt, ut clare colligitur ex contextu Tridentini, quales sunt Episcopus, & Princeps secularis (excipitur Rex, & Imperator, quia hos oportere exprimi; excipitur & Pater, quia fori externi jurisdictionem non habet in suos) tamen tam rigida prohibitio ostendit sensum Ecclesiæ, nolentis, ut matrimonia impediantur. Et merito: nam independenter à lege positiva, ex se culpa mortalis est, impedire in re gravi jus alterius: at vero, ut diximus, in status electione quilibet suis juris est, atque adeo, nec à suis, nec ab alijs, si peccatum mortale ij vitare velint, impediendus.

d Trid. sess. 24. c. 9. de refer. matr.

Dixi (injustè) nam quando adest justa causa, ut quia matrimonium est indignum, vel quid simile, non peccat Princeps, vel amicus, medijs suavis, absq; vi vel metu, impediens, ut est concursus Doctorum e sententia, ipso lumine rationis comprobata.

e leg.

e leg. Sanc. *ibid.* d. 22. n. 7.

5. Difficultas igitur sola superest, an cum indignis possint filij licite contrahere, patre vel genitrice dissentientibus? & quidem licet aliquibus videatur, non posse, idque sub mortali, quod certe valde probabile est; factum tamen, probabile item esse, ac tutum, quod possint. Ratio præcipua est modo dicta, filium scilicet omnino liberum esse, nec alicui subijci hæc in re: addit S. Thomas, 8 in ijs, quæ ad proprii corporis sustentationem prolisque generationem attinent, omnes homines esse pares, atque adeo ne filios quidem in his duobus subjacere parentibus. Et rectè docet Sanchez, adeo filiam liberam esse, ut, etiam ante vigesimum quintum annum, nubere valeat, etiam indigno, & sine patris consensu, ne alias matrimonij libertas impediatur, deturque puellis anfa occultè delinquendi.

f. *Sorus, Corduba, Navar. aliq. Sanc. l. 4. de matr. d. 23. num. 9. quibus adde Bellar. l. 1. matr. c. 19. prop. 3. et in fine. g. S. Th. 2. 2. q. 104. ar. 3. in corp.*

6. Illud adverto, esse conveniens, ut saltem à patre consilium petatur; si quidem in re tanti momenti congruit, patris consilium explorare, licet sine obligatione sequendi. Et quamvis Sanc. b arbitretur, peccare mortaliter filios, si in matrimonijs eligendis à parentibus ejusmodi consilium non exposcant, ego tamen, pace tanti viri, huic sententiæ non assentior. Ut quid enim tantum peccati mortalis onus, si eis tandem consilium patris respuere concedatur? Adde primò, si

non nisi causa consilij patrem docere de meo matrimonio debeo, posse fortasse me à prudentiore viro illud petere, & sic non indigere paterno. Adde secundò, cum nos, & ipsemet Sanc. agamus in præsentia de filijs volentibus contrahere cum indignis, si sub mortali obligaremus filios, ad patris consilium exposcendum, illos regulariter conijceremus in pericula rixarum; certum enim erit, patrem contradicturum, cum agatur de suæ familiaris dedecore: multo magis, si constans supponatur filius in arrepto proposito contra patris apertum consilium; quam constantiam licite sartamentam servare posse, merito fatetur idem Sanc.

h. Sanc. l. c.

Satius ergo fore videtur, curare, ut ignoret pater, quàm ut noscat, & coram ejus authoritas despiciatur. Quare si statuit Evaristus i. Papa, ut pronupta nequaquam habeatur puella, quam pater ipse non desponsat: si Leo Pontifex, l & sanctus Ambrosius m ajunt, non esse virginalis pudoris, maritum eligere, sed judicium parentum esse expectandum; si in sacris litteris parentibus tribuitur hoc munus, Sap. 7. Da filiam tuam viro prudenti; si S. Paulus 1. Cor. 7. expressè docet, à parentibus tradendas esse filias nuptijs: Si multa sacrarum literarum exempla, quæ affert Bellarminus, n id manifestè demonstrant, responde cum eodem Sanc. in simili, hæc & similia probare quidem, esse valde honestum ejusmodi consilium à patre conquirere, diram peccati mortalis necessitatem non probare,

i. c. Alio

i. e. *aliter. 30. q. 5. 1. c. qualis. 30. q. 5. m. c. honorantur. 32. q. 1. n. Bel- larm. l. c. prop. 3. & in fi.*

Hæc dicta sunt, quando ex ejusmo- di matrimonio non timetur, fore, ut sequantur gravia mala, sive scandala, sive alia incommoda: tunc enim, ut notat Sanc. l. c. n. 11. contra charita- tem, ex alio capite, quam ex solo pa- rentum involuntario, peccati labes posset emergere.

7. Filios ergo, sive hi excedant, sive non attingant vigesimum quintum a tatis annum, nuptias ineuntes, in- vito genitore, ab hæreditate expellere non potest pater; iisdemque debet (ex Sanchez citato, alijsque passim) geni- tor dotem competentem, vel saltem alimenta, juxta sui status conditionem constituere, si bona, unde vivant, hi fi- lij non habent: at si habent, licet pro- babile sit, justam adhuc dotem debere patrem conferre; si digne contraxe- runt; quia nihil peccarunt in libero matrimonio deligendo: tamen certum est, & jure statutum, nec dotem, nec alimenta iisdem debere, si contraxe- runt indigne. Quorum ratio brevis ea est, quia, si digne sese gesserunt, non sunt fraudandi sua dote: si vero indi- gne, sed nihilominus sunt pauperes, æ- quitati ac paternæ pietati consonum est, ut pater alimenta saltem necessaria, ne fame pereant, filijs indigentibus, præbeat. At si, qui indignas concepe- runt nuptias, divites sint, cum negari non possit, indigna ea electione fami- liæ decus ab ipsis fuisse commacula- tum, quando quidem victu necessario

non carent, merito à parentibus sunt destituendi.

8. Ex quo postremo dicto clare consequitur tibi, Aloyfia, si forte hu- jus adolescentis indignas nuptias ap- petas, posse Plutogenem negare dotem; & negabit quidem, ut millies palam professus est: siquidem habes, unde vivas ex hæreditate, quam nuper a- mita tibi irrevocabili donatione con- cessit. Unde perpende, filia, an velis quinquaginta aureorum millia con- temptui habere: ad hanc enim sum- mam pertingere dotem paternam tu- am, & amplius multo, si soror Metil- de, quod constanter molitur, in mo- nialium claustra sese recipiet, probe nosti.

9. Quod vero is adolescens, quo de fama percrebuit, indignus tuis nuptijs censeatur, luce clarius est meridiana, si ea, quæ afferunt Doctores ad hanc indignitatem metiendam, breviter cognoscas. Is conjux (ait Tho. San- chez) dicitur indignus, cui alter ma- trimonio copulari, absque dedecore, juxta civitatis mores, nequit. Is di- citur indignus (ait Baldus p) qui ma- lis moribus imbutus sit; is dicitur in- dignus (ait Menochius q) qui altero conjuge multo est pauperior: Quod dictum recte intelligimus, nisi aliunde, nobilitate v. g. litteris, militia me- ritis, vel simili, non vulgari præroga- tiva, excessus in divitijs compensetur. Is in summa dicitur indignus (ait Bar- tolus r) alijsque, qui imparis est con- ditionis cum altero conjuge: qualis certe est ille (inquiunt) qui ignobili- bus ortus parentibus, nec alijs orna-
mentis.

Mentis vitæ suffultus nobilissimam puellam, eamque ditissimam sibi connubio sociari contendit. At enimvero, iuvenem illum tuum magna ex parte esse ejusmodi notis affectum, non ego solum, non sola vicinia, sed universa Civitas nimis palam docet, & tinctam absque tuæ familiæ dedecore, nimis passim, obloquitur.

o Sanchez, de matr. l. 4. d. 26. n. 23.
 Baldus l. nec filium. c. de nupt. q. Me-
 noch. de præsumpt. l. 4. præsumpt. 189.
 num. 85. & Bartolus l. cum ita l. 1. ff.
 de condit. & demonstrat.

10. Erubuit hic, præsertim cum audijt illud (juvenem tuum) virginali pudore Aloysia, & ut Anacreontis utat lepore, apparuerunt puellares genæ, perinde, ac si in lactis candorem rosarum purpura fuerit immissa. Nec tamen sibi defuit; eandem enim exustationem, nempe se ex vero animo juvenem illum nunquam dilexisse, justis Hierothei & parentum expostulationibus cum jurejurando rursus opposuit. Mox culpas suas ritè confessas, obedientior parentibus, imo & in fastu remissior facta est: nec multo post ab Hierotheo, alijsque perfamiliaribus excitus pater filiam viro nobili, ac supra quam credibile est, prudenti nuptui dedit, collatante familia.

§. IV.

Pater non potest filium compellere, nec ad Matrimonium nec ad Religionem.

1. Absolutis ergo Aloysiæ nuptijs, per totam æstatem intra civitatis

mania se continuit Plutogenes, solitus ceterum rusticari non semel cum universa familia. Appetente tamen Autumno, ipse cum filijs, conjugæ ac genero, in vitato præterea Hierotheo, ab urbana domo sese subduxit: in amantissimis hortis, ubi fontium scaturigines, arborumque opacarum condensæ nemora, fructuum copia, atque in primis commodissima domus aderat, vindemiarum tempore commoraturus. Et ibi quidem, semel, dum à meridie omnes fere è familia ad auras flantes captandas, æstumque illius diei temperandum, in porticu considerent: Edissere, antabo te (Hierotheo dixit Plutogenes) an ego Hermagoræ filium hunc meum à nuptijs adeo alienum, licite valeam ad matrimonium contrahendum compellere? Tum Hierotheus conversus ad adolescentem: Hermagora (inquit) qui tam diligenter, me præceptore, litteris non minus prophanis, quam sacris hæcenus vacasti, & toto animo vacas, id à te prius audiat Pater: mox, si quid tuæ defensionis addendum, vel demendum erit, ego subijciam.

2. Ad hoc Hermagoras; parebo libens, sive ut tibi morem geram, sive ut à me invidiam calibatus avertam, sive ut observantiam, quam parentibus amantissimis meis debeo, in hoc meo proposito nunquam obscurasse, ipsis in primis persuadeam. Nec aliud præter ipsa Thomæ Sanchez, & Theologiæ moralis fulgentissimi luminis verba, quæ consulto nudiustertius in hunc usum notavi, hic in medium coram ipsis parentibus afferam: non possunt (inquit) parentes cogere filios ad matrim-

H

ad matrim-

ad matrimonium, vel ad tales nuptias, sed libere contrahere filij debent, vel alium statum eligere; sic fatentur omnes, cum D. Thoma, *b* qui rationem hanc insuper reddit, quia in matrimonio est servitus quædam perpetua, & ideo, cum homo liberæ conditionis sit, nequit à patre ad servitutem hanc compelli. Quod si arguas, posse *c* filium à parente in necessitate constituto vendi, & ita sua libertate privari, dic, disparem esse rationem, quia hæc servitus non exigit mutuum amorem, nec est perpetua; potest enim redimi; quæ secus se habent in matrimonio. Hæc Sanchez.

a Sanc. l. 4. de matr. d. 22. nu. 4. *b* S. Th. in 4. d. 29. q. unica. c. l. 2. C. de patribus, qui filios suos.

3. Quæ eo confirmari possunt argumento: nam est certa omnium explorataque sententia, nemini, atque adeo nec patri licere, filios cogere ad Religionem capeffendam, neque directè, neque indirectè, ut si pater male agat cum filijs in victu, vestitu, verbis, hoc animo, ut tædio affecti ad religionem confugiant, quia gravis, & contra iustitiam ex suo genere, injuria est, aliquem ad id cogere, ad quod non tenetur, quodque Deus liberum cuique esse voluit. Imo contra eos, qui feminas ad religionem cogunt (etiam metu reverentiali, ex meâ sententia, quid quid dicat Portella, *d* quia æque per metum illum vere cogitur filius) rigidissima prohibitionè lata est *e* à Tridentino excommunicatio, ut mirum Religionis ingressus liber omnino sit, & voluntarius; quanto ergo

magis liberum voluisse matrimonium, quod periculosiorem vitæ statum affert, quam religio, eos Tridentini prudentissimos patres credendum est? sanè ad vitam religiosam, quæ valde animæ favet, quamvis allicere aliquem munusculis possis, cogere tamen non potes; cur igitur ad statum cogere matrimonij aliquem licitè possis, qui status permaximè est sexcentis sæculi perturbationibus atque periculis obnoxius?

d Portella in addit. v. moniales num. 11. & Riccius, quem sequitur Diana, loco max citando. e Trid. sess. 25. c. 18. de regul. de qua fuse Suar. de Relig. t. 3. lib. 5. c. 9. vide etiam Dian. p. 2. tr. 15. res. 56. ubi multa ad praxim prohas re.

4. Nolo tamen ita rigidus audire, ut aliquid parentibus non indulgeam: cum Goffrido enim, Soto, & Bellarmino *f* fateor, licitè posse patrem, non quidem adigere absolutè, sed paternè filium ad nuptias invitare. Iustà siquidem causa familiam propagandi, nepotes progigandi, paupertatem, accepta dote, sublevandi, vel quid simile, parentem excusare à peccato, non est improbableè. Sed inde pro meo instituto sic breviter conficio. Tu, amantissime genitor, longa progenie ex genero filiaque, spero, gaudebis; idemque ex Polycrate fratre meo idè spero, familiam vero nostram, quam divitijs affluentem (Deo immortales sint gratiæ) alienis bonis non indigere, norunt omnes; ego expeditius, fo-vebo, sine propriæ uxoris prognatorumque cura, & mimia insuper pra-

clariora, nobilioresque praefecturas, ob diligentiore operam, quam navabo litteris, faciliore negotio, divis aspirantibus, assequar. Vt quid ergo me ad matrimonium vel compellere poteris, vel velis allicere? Verum hæc pro mea defensione hæcenus satis; orationem enim meam libenter supprimo, quam vis restent plura dicenda; quia (ut verbis utar S. Ioannis Chrysostomi, & concionem Flaviani Episcopi lepidissimi oratoris audire exoptantis) cupio tuam, Hierothee sapientissime, audire vocem personantem, measque partes confirmantem; siquidem nos pastorales pueri subtili salamo sibilamus, veluti sub quercu quadam, aut fago ad umbram viridantium pratorum confidentes: tu vero, optimi instar, atque artificiosi Musici, auream citharam modulatus, dulcissimi sonitus consonantia, universum excitas cum admiratione theatrum: hæc Chrysostomus, hæc ego. His postremis verbis, pro modestia rubore suffusus est Hierotheus; at subinde pleraque in rem ex sanctis Patribus admirando eloquentiæ pondere cum addidisset, reprobare ea, convictus pater, latum unguem non potuit; unde factum est, ut in posterum molestiam filio nequaquam attulerit: remque felici successu Deus O. promovit; nam aliquibus post annis, sacerdotio initiatus Hermagoras, promovente apud Hispaniæ Regem fratre Polycrate, Archiepiscopus Panormitanus incredibili parentum adhuc viventium, usque ad lachrymas, læticia, totiusque civitatis gratulatione, creatus est.

F. Bell. l. sup. cit. g. S. Chris. hom. 1. de panit. fi.

§. V.

An pater possit retrahere filium à Religione.

REdeo unde discesseram. Aderat huic disputationi Metilda cum reliquis, ut dictum est, de familia. Et, o discretissime pater, subiunxit, quandoquidem mei germani fratris hæcenus confirmasti partes, quæso te, ut partes etiam meas hic suscipias, atque exponas, an me à Religione (quàm tam studiosè appeto) licetè retrahere possit pater?

Hæc disputatio (respondit Hierotheus) universaliore methodo digerenda est; vel enim sermo instituitur de impediente ingressum in religionem, vel de consulente egressum ab illa: rursus, vel de impediente & consulente, vi, fraude, injuria, vel sine his, puta, precibus dumtaxat, vel mero consilio. Denique potest esse locutio, vel de peccato, vel de obligatione restitutionis.

Impediens vi, fraude, injuria &c.

Porro a certum sit, impediementum ingressum, vel consulentem egressum Religioso, imo & novitio, b fraude, injuria, peccare mortaliter, & ad restitutionem teneri, si quod homini, vel religioni damnum emergat. Ratio est manifesta, quia omnis vis, & fraus contra justitiam est, ergo in re gravi,

H 2

gravi,

gravi, qualis est hæc, sine dubio parit obligationem restitutionis inferenti. Certè tum homo, tum religio habent jus, ne alius per vim & fraudem impediatur emolumenta, quæ ipsis ex talis habitus assumptione vel conservatione obvenire possunt, ergo qui contra hoc jus operatur, contra justitiam agit.

a *Dicastill. lib. 2. de just. tr. 2. d. 7. dub. 2. à nu. 16. Joannes de Lugo t. 1. de just. disp. 9. sec. 3. à nu. 28. auctoresque ab eod. citati.* b *Dicastill. l. c. num. 26. sequens Rebellium, aliosque.*

3. Dixi (si damnum emergat) nam evenire potest, ut ille homo infructuosus fuerit, vel futurus esset Religioni, vel alius loco illius fuerit admissus, vel ut compensentur emolumenta, quæ is per se afferebat, vel allaturus erat, cum expensis sui victus & vestitus; tunc ergo cum nullum damnum factum fuerit, nullum est restituendi natum onus. Notanter dictum est (per se) nam quædam per accidens forte eventura, an hic consideranda sint, fusè habes apud Doctores. c *Pari modo, si ingrediendo in religionem, nihil amplius homo ibi habuisset, quàm si remansisset in sæculo, nihil ei restituendum est, cum nihil ex illa vi doloque deperdidit. Imo quando sive Religioni, sive homini damnum est restituendum, semper aliquid judicio prudentis viri diminuendum est, ex illo capite, quod non omnino certum est damnum à vim inferente illatum, cum potuerint esse aliæ causæ, cur homo ille, vel non ingrederetur in religionem, vel ingrederetur ab illa.*

c *Io. de Lugo l. c. n. 34.*

4. Damnum autem hoc, vel est spirituale, qualis est ipse non ingressus, & egressus, vel temporale. De hoc posteriore loquuti sumus; nam cum prius sit malum irreparabile, ratione illius, tu, qui vim dolumve intulisti, vel pravum consilium dedisti, solum obligaberis ad vim dolumque auferendum, consiliumque malum retractandum: (si hæc adhuc persistant) nam cæterum si postea homo ille perseveraret in abicienda Religione, ipsi suæque voluntati imputaretur, non tibi, qui vim deceptionemque jure pro virili removisti.

Scio, aliquos de te pro damno temporali religioni illato obligare, ut vel alium ad religionem adducas, vel te illi mancipis: sed certè non assentior, quia nemo obligatur libertatem dare, quæ est ordinis superioris, pro damno temporali, quod est ordinis inferioris.

d *Gabr. Scotus, alijq. apud Dicastillum l. c. num. 34. e Scotus Rebell. Less. Vasq. alijq. quos ib. cit. sequiturque Dicastillus.*

Impediens sine vi, fraude, injuria,

5. Iam vero difficultas major est de impediente, vel consulente, sed sine injuria, an peccet, restitutionique sit obnoxius?

Quoad peccatum.

Quoad peccatum, sic habet Molin. Qui absque rationabili, vel justa causa

caussa diffuadet alicui Religionis ingressum, aut ei suadet egressum, graviter peccat, quoniam retrahere à tanto bono, grave est; tenebiturque, qui ita retrahit, charitatis lege, suadere contrarium, si spes sit, iri resarcitur, quod ita impedivit; unde graviter peccant parentes, qui solo carnali affectu permoti, absque rationabili causa, nullum non movent lapidem, ut filios à religione, quam ingressi sunt, extrahant, lacrimis & alijs vijs conando, à tam sancto proposito illos avertere: soletque Deus illos, ac filios ita extrahentes graviter, etiam in hoc saeculo, punire. Videant etiam Senatores Regij, se graviter peccare, concedendo mandata, ut absque rationabili causa prius sufficienter cognita & examinata, extrahantur, & collocentur in domo aliqua, ubi acriter eorum constantia teneatur. Hac Molina, qui videtur supponere, hanc causam examinari à Senatoribus Regijs posse; in quo tanto Doctori nulla ratione consensum præbeo: cum enim hac causa sit spiritualis, ad Ecclesiasticum Iudicem pertinet, non ad saecularem.

f Molina t. 5. de just. tr. 4. d. 51. §. secunda vero pars.

6. Dictum autem merito est (sine rationabili causa) hac enim existente, cum prudenter agatur ab eo, qui hac motus ingressum diffuadet, non est timenda culpa. Rationabilem causam putat ibidem Molina, primò, si ingressus est futurus nocimento ingredienti. Secundò, si in ea religione dissolute vivatur. Tertio, si candida complexio sit iugo religionis inepta.

Quartò, si ejusdem mores, sint adeo pervicaces, ut majora mala religioni, vel etiam ipsi merito timeantur. Quintò, si aliquo impedimento, quod religiosam professionem impediatur, v. g. ære alieno, matrimonij promissione, infirmitate corporis, vel simili, laboret. Sextò, si parentes, sororesve graviter ejus auxilio indignant. Hæc ex illo. Quanta autem debeat esse ejusmodi necessitas, & qua ratione necessitas extrema parentum impediatur ingressum, imò & licite extorqueat filium, & quoscumque alios professos à religione, non vero necessitas gravis, quæ solum, per aliquos, impedit quidem ingressum filij, & aliquando fratris, sorore periclitante, non vero justificat egressum, quia obligatio tunc non est tanta, ut vincere possit possessionem, quam habet religio in personam Religiosi jam professi: hæc, inquam, fuse docent Sanchez, & Suarez, h Castrop. i Valentia, l Bonacina, m Azor, n Trullench, o & omnium horum primus S. Thomas. p

g Sanc. l. 4. in decal. c. 20. à n. 14.
h Suar. t. 3. de Rel. l. 5. c. 6. nu. 5. i
Castro. t. 3. tr. 16. d. 1. p. 7. 9. 5. num.
præsertim 13. l Val. t. 3. d. v. qu. 1. p.
m Bonac. t. 2. in 4. Dec. præc. d. 6.
n unica p. 4. nu. 7. ubi addit, quamvis
non desint, qui contrarium sentiant. n
Azor. p. 2. l. 3. c. 3. qu. 5. o Trull. no.
1. in decal. l. 2. c. 23. & 24. & l. 4.
1. d. 9. p S. Th. 2. 2. qu. 101. ar. 4.
d. 4. & quod lib. 2. qu. 2. art. 16. &
uod li. 20. qu. 5. art. 9.

7. Quoad peccatum, de quo agimus, video Suarium q aliquid be-

nignius indulgere parentibus, atque adeo alijs, filios aliosque a Religionis ingressu, modestè ac temperatè retrahentibus: sic enim habet: Si quis absque injuria violentiæ aut deceptionis, alium avertat ab ingressu religionis, precibus vel promissionibus, illud non esset ex genere suo peccatum mortale, quia ibi non intervenit injuria, neque inductio ad malum, neque aversio, sed abstractio à bono ad salutem non necessario. Cur ergo ibi erit gravis malitia? nam licet alter grave detrimentum patiatur, non tamen involuntariè, sicuti per vim aut deceptionem; sed quia libere consentit: ergo inde non redundat in alium malitia, saltem gravis. Sed licet verum sit, tunc non esse tam grave peccatum, est tamen sine dubio peccatum multum repugnans ordini charitatis, & respectui Dei, à cujus majori obsequio homo separatur.

q. *Suar. l. c. 3. de re. l. 5. r. 9. n. 9.*

Et paulo post: si quis intendat, ut solum ingressus differatur, minor erit culpa, & talis posset esse causa, ut esset nulla; sic enim excusari possunt parentes, qui aliquantulum filios detinent, ut eorum constantiam experiantur, vel eorum vocationem magis examinent. Hæc Suarez. In cujus loci margine breviter, & perspicuè sic est tota doctrina in compendium redigitur. Qui avertit alium à religionis ingressu solū precibus ac promissionibus, non graviter peccat, nisi preces sint importunæ, & sine ulla causa contra certam Spiritus sancti vocationem.

ibi.

8. Facit insuper ad hoc argumentum prohibitio Tridentini, & quod ubi excommunicationem contorsit adversus eos, qui per vim feminas cogunt (non loquitur de maribus) ad ingressum religionis, tandem extendit ad eos, qui illas impediunt, his verbis: Simili quoque anathemati subijcite eos, qui sanctam virginis, vel aliarum mulierum voluntatem velum accipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo, sine justa causa, impediunt. Hæc Concilium. Impediunt vero primò, (ut ibidem habet Suarez n. 13.) omnes illi, qui per vim directè, vel indirectè illatam famina, directè impediunt ejus voluntatem, id est, per graves minas, vel similia &c. Secundo, qui per similem vim Monasterio illatam impediunt, ne ibi mulier admittatur. Tertiò valde probabiliter, etiam ij, qui decipiunt falsis rationibus feminam, ut mutet voluntatem ingrediendi in Monasterium, vel in eo perseverandi; at eum, qui precibus & promissionibus obtinet à femina, ne continentiam profiteatur, quamvis sic impediatur, ne velum accipiat, aut votum emittat, non comprehendit ab hoc Concilij decreto, docet ibidem Suarez, quia sic non propriè impedit voluntatem, sed procurat, ut voluntas mutetur, seu non habeatur, quia modus hic per preces dissuadendi, nullam continet injustitiam, sicuti continet vis, fraus, & prædicta deceptio. Atque ex his animadvertitis, sive parentes, qui filium, sive alios, qui quamlibet puellam retrahunt precibus & lacrymis à religionem immunes esse ab excommunicatione

ibi.

ata per hoc Concilij decretum, sed so-
lum facere contra charitatem numero
precedente declaratam.

*Trid. ses. 25. c. 18. de qua fuse Saa-
rez. l. c.*

Quoad restitutionis obligationem,

9. Veniamus jam ad aliud caput de
restitutione. Affero, precibus simili-
busque blandimentis, sine vi vel frau-
de dissuadentem alicui ingressum, vel
suadentem egressum, ad nullam resti-
tutionem obligari. Non ipsi egresso,
vel non ingresso, quia contra eum,
cum ipse voluntarie assentiatur, nulla
injustitia committitur; quare nulla
restitutionis obligatio enascetur, quae
ad solam injustitiam consequitur.
Non ipsi religioni (quidquid & alij
in contrarium sentiant) quia neque
contra ipsam hoc modo injustitia fit:
cum enim peccatum hujus consulen-
tis, seu allicientis non sit aliud, nisi
cooperari ad egressum Religiosi, vel ad
non ingressum, cum ejusmodi egres-
sus, vel non ingressus non sint peccata
contra justitiam, sed ad summum con-
tra divinam inspirationem, vel con-
tra votum, nec erit contra justitiam,
peccatum ad illas actiones permoven-
tis. Pluribus haec prosequuntur Do-
ctores laudati: mihi autem haecenus
disputasse, sufficiat, quo, amantissima
filia, noscas, vim nullam adversus pi-
um propositum tuum à quoquam af-
ferri licite posse.

*§ Less. Sanc. alijq. apud de Lugo de
just. t. 1. d. 9. sec. 3. Petr. Navar. Ban-
tes, alijque apud Dicastillum li. 2. de*

*just. tr. 1. d. 7. dub. 2. n. 4. & Molina t.
5. de just. tr. 4. d. 51. r. 9. arbitror ve-*

10. Haec aliaque similia Hierothe-
us; quae ita permoverunt patrem Plu-
togenem, ut is Metildae sacrum velum
assumendi bonam veniam se conces-
surum sponderit. Et cert. statim ac
in urbem ab agro post mensem regres-
sus est, constituta ei pingui dote, pro-
misso sterit. Tu vero hic suspice, Le-
ctor, divina consilia. Tam diu vitam
duxit Plutogenes senex, ut hanc
sanctissimam puellam jam grandiore
aetate provecam, totius monasterij,
quod sub nomine & tutela sancti Sal-
vatoris à nostro Panormitano Colle-
gio non multis passibus distans, celeberrimo
est Panormi, viderit praefecturam a-
gere, hoc est, vulgari vocabulo, Abba-
tissam, eo prorsus tempore, quo ejus-
dem filius Hermagoras Antistes, ut
modo memini, admirabili prudentia
ac singulari morum probitate Panor-
mitanam Ecclesiam gubernabat.

11. Illud animadversione dignum
porro est: vidisti enim, amice Lector,
consilio, opera, autoritate doctissimi
Theologi moralis, quo haec pientissi-
ma familia pro expiatione peccatorum
utebatur, quam multa fortunatum
exitum, ultra omnem expectationem,
sortita sint. Tantum ergo praestat, sa-
pientibus viris ac pijs animas fidelium
instruendas regendasque committere.
Nam propterea Theologos morales,
qui huic operi insudant, atq; in edocē-
dis instituendisq; confessarijs permaxi-
mè laborat, magni faciant (absit verbo
invidia) velim omnes Tu, qui mea haec
legis,

legis, si adolescens es, ac tyrocinium tantæ scientiæ ponere jam decrevisti, eorum limina tere, eos sæpe interroga, illorum lectionibus assidue ac frequenter assiste, quo aptior ad tantum munus animas regendi, quo nullum est excellentius, efformeris.

12. Iam vero dum avidis auditorum auribus, quæ retulimus, aliaque plura propinaret Hierotheus, ex cui ore magis, quam ex Platone, melle dulcior, ob inditum à natura leporem, stuebat oratio, vergebat ad occasum sol, atque à vicinis montibus, arboribusque longiores se demittebant umbræ. Quare Theologo dicenti quies, familiæque pro suo cuiusque libertu consueta ambulationes per amœna viridarij spatia concessæ sunt. Quorum exemplo, & mihi à benigno lectore, ne plus nimio in scribendo desudem, tantillum, oro, quietis, absoluto jam Dialogo, permittatur.

CAPVT TERTIVM.

Quid parentes filijs, quid conjuges conjugibus invicem debeant, &c.

VT valde obvia, & omnibus pœne cognita prætermittam, eadumtaxat compendiosè differebo de marito & uxore, quæ nonnulla explanationis luce pro tyrohibus indigere videbuntur.

§. I.

Pater quoad alimenta filij, ejusdemque exheredationem & vota.

Pater filio legitimo.

QUoad patrem, quæret quis primò, an pater teneatur alimenta præstare filio legitimo? Respondeo, teneri, *a* etiam si filius anthoritate principis fuerit proscriptus; etiam si fuerit excommunicatus, etiam si dissipaverit ea, quæ pater forte eidem assignaverat pro alimentis, etiam si filius potuerit sibi suo labore, vel aliunde providere, re ipsa tamen non providit. Ratio horum & similium est, quia adhuc filius est, & pars patris, de jure naturæ patris commendatus, excipe quædam nu. 8. Quod si pater bonis careat, polleat vero mater, hæc succedit in hac obligatione, & utroque deficiente, avi, vel alij progenitores paterni, & his quoque deficientibus, avi progenitoresve materni; addit Azor, *b* & tandem consanguinei propinquiores, id quod, nisi forte intelligas fratres, sorores, ac patruos, *c* durum mihi videtur, si filius habeat unde vivat, liberabitur pater, mater ve, alijque ab alimentis porrigendis, quia cessat tota causa, nempe filij necessitas.

v. Azor. p. 2. l. 2. c. 4. q. 7. b. Idem ib. c. 5. q. 8.

2. Nomine autem alimentorum hic cc veniunt victus, vestitus, domus, lectus, medicinæ, impensæ funeris, imo & uxoris filijque sustentatio: atque hæc omnia juxta cujusque conditiones; ita, ut filio nobili debeantur famuli, & pædagogus, & libri, & impensæ necessariae ad studendum, & juxta morem patriæ, etiam equus.